

Fa'iq al-... ..

شیخ فریدالدین عطار نیشابوری

Tazkirat al-... ..

تذکرۃ الاولیاء

بررسی، تصحیح متن، توضیحات و فهارس

از
دکتر محمد استعلامی

ناشر: انتشارات زوار تهران
۱۳۴۶ خرداد

متن تذكرة الاولياء

بر اساس نسخه مورخ ۶۹۲ هجری

و

مقابله با چند نسخه خطی و چاپی

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الحمد لله الجواد بأفضل أنواع النعماء ، المَنَّان بِأشرف أصناف العطاء ،
 المَحْمود في أعالي ذرى العِزَّةِ وَ الكِبْرِيَاءِ ، المَعْبود بِأحسن أجناس العبادات
 في أعماق الأرض و أطباق السماء ، ذِي الْعِظَمَةِ وَ الْجَبَرُوتِ وَ الْبِهَاءِ ، وَ الْجَلَالَةِ
 وَ الْمَلَكُوتِ وَ السَّنَاءِ ، الَّذِي عَلَا فَاحْتَجَبَ بِأَنْوَارِ الْمَجْدِ وَ الْقُدْسِ وَ الشَّنَاءِ
 عَنْ أَعْيُنِ النَّاطِرِينَ وَ أَبْصَارِ الْبُصْرَاءِ ، وَ دَنَا فَاقْتَرَبَ مِنْ بَصَائِرِ الْمُحْتَرِقِينَ
 فِي وَهَجِ الْعِنَاءِ ، وَ رَبَطَ طَرْفَ لِقَاءِ الْمُتَنَفِّسِينَ فِي لُجَجِ بَحَارِ تَوْحِيدِهِ بِالْفَنَاءِ ،
 وَ خَلَطَ شَرْفَ فَنَاءِ الْمُتَغَلِّغِينَ فِي فَعْرِ قُرْبِهِ الْبِهَاءِ بِمَحْضِ الْبَقَاءِ ، وَ اغْنَاهُمْ
 بِعِزَّةِ الْفَقْرِ إِلَيْهِ عَنْ ذُلِّ الرِّكُونِ إِلَى الْأَشْيَاءِ ، وَ أَوْلَاهُمْ التَّوْفِيقَ لِلْحَمْدِ
 عَمَّا هُوَ فِي خِزَانَةِ الْإِلَاءِ ، وَ اغْنَاهُمْ بِالْفَنَاءِ عَنِ الْبَقَاءِ وَ بِالْبَقَاءِ عَنِ الْفَنَاءِ ،
 فَصَارُوا مَغْمُورِينَ بِنُورِ فَنَاءِ الْفَنَاءِ ، مُخْلِصِينَ عَنْ هَوَاءِ الْأَهْوَاءِ ، وَ حَطُّوا
 رِحَالَ الْأَنْسِ بِفِنَاءِ الْقُدْسِ مُودِعِينَ فِنَاءِ الْفَنَاءِ ، وَ انْقَطَعُوا بِالنُّورِ الْحَقِيقَةِ
 التَّامِّ عَنْ [تَخَايِيلِ] الْأَضْلَالِ وَ تَمَائِيلِ الْأَقْيَاءِ ، الَّتِي هِيَ أَعْيَانُ الدَّهْمَاءِ وَ
 أَشْخَاصُ الْإِنْشَاءِ ، نَحْمِدُهُ عَلَى أَنْ كَفَانَا كَيْدَ مَنْ عَادَانَا فِيهِ ، وَ دَفَعَ عَنَّا شَرَّ

من ناوانا بقلبه و آذانا بقیه ، و شغل عناکَل شاعِل عنه ، و آلف بیننا و بین کل مؤلف بیننا و بینه ، و جعلنا خدماً و عباداً له ، و اکرمنا بشریف خطابہ و کریم کتابہ ، و جعلنا متبعین لحبیبہ ، ثم من جملة احبائه . و نشهد ان لا اله الا الله وحده ، لا شريك له يوازيه ، ولا نظير له يضاهيه ، فان نظرنا الى اوصاف الا لوهية فلا اله الا هو ، و ان تأملنا الوجود فلا هو الا هو ، و نشهد ان محمداً عبده و رسوله و نبیه و صفیه . ارسله بالحق الى كافة الخلق ، فحل برفيع^۱ محله عقد اهل الزيغ^۲ و الضلال ، و قل بحدّه عدد زمر الخزي و النكال ، و اطفأ بنوره نار الغواية ، و بوا انصاره دار الهداية ، و اضاء قلوب المهتدين بهديده ، بانوار جواهر الدين ، و وقّهم لاقتناء مفاخر ذخائر اليقين ، و بصّرهم بغوامض سرائر النبیین ، و خص الاصفياء و الاتقياء من اتباعهم الذين نقضوا ايديهم عن الكونين ، و رفضوا عن قلوبهم الالتفات الى نعيم الدارين ، من شواهد الغيب المكنون ، بما لا يبصره لو اخط العيون ، و لا يستشرف له طوالع العقول و نواجيظ الظنون ، و بلغ قلوبهم بما كاشفها به من نهايات المطالب و غايات الهمم ، و اقشع عن اسرارهم مما طالعتها به من اقاصي المقاصد غبابات الغمم ، و استصفي ارواحهم بما يستملكه من انوار الجلايا القدسيه عن شوائب الانوار و كدورات الظلم ، صلى الله عليه و على آله و اصحابه - ما ذر شارق لطف من مشرق فضل ، و ما وقب غاسق بعد من افق طرد بعده ، ما ابتلى بالبعد عاشق و ما اومض ببارق هداية من سحاب عناية و مالفظ ناطق صدق بكلمة عشق ، و ما تقلقل قدم شوق في بادية ذوق - و سلم تسليمًا .

۱- اصل : نادانا . متن مطابق نسخه‌های دیگر است .
 ۲- اصل : اهل الرافع . متن مطابق «ن» است .
 ۳- متن مطابق «ن» است .

اما بعد ، چون از قرآن و اخبار گذشته ، هیچ سخن بالای سخن مشایخ طریقت نیست - رحمهم الله - که سخن ایشان نتیجه کار و حال است نه ثمره حفظ و قال ، و از عیان است نه از بیان ، و از اسرار است نه از تکرار ، و از علم لدنی است است نه از علم کسبی ، و از جوشیدن است نه از کوشیدن ، و از عالم «ادبني ربي» است نه از جهان «علمني ابي» ؛ که ایشان ورثه انبیاءند - صلوات الرحمن علیهم اجمعین - و جماعتی از دوستان خود را رغبتی تمام می دیدم به سخن این قوم ، و مرا نیز میلی عظیم بود به مطالعه احوال و سخن ایشان . اگر همه را جمع می کردم ، دراز می شد . التقاطی کردم دوستان را و خویشان را ، و اگر تو از این پرده ای ، برای تو نیز . و اگر کسی سخن ایشان زیادت تر از این خواهد ، در کتب متقدمان و متأخران این طایفه بسیار یافته شود . از آنجا طلب کند . و اگر طالبی شرح کلمات این قوم مشبع طلب کند ، گو : کتاب «شرح القلب» و کتاب «كشف الاسرار» و کتاب «معرفت النفس»^۱ ، مطالعه کن . که گمان ما آن است که هیچ سخن این طایفه - الا ماشاء الله - بروی پوشیده نماند . و اگر اینجا شرح آن کلمات دادمی ، هزار ورق کاغذ بایستی . اما طریق ایجاز و اختصار سپردن سنت است . کما فخر رسول الله - صلى الله عليه وسلم - فقال : اوتيت جوامع الكلم و اختصر لي الكلام اختصاراً . و اسانید نیز بیفگندم . و سخن بود که دريك کتاب نقل از شیخی بود ، و در کتابی از شیخی دیگر . و اضافات حکایات و حالات مختلف نیز هم بود . آن قدر که توانستم احتیاط به جای آوردم . دیگر سبب شرح ندادن آن بود که سخن خود در میان سخن ایشان آوردن ادب ندیدم و ذوق نیافتم . مگر جایی اندک اشارتی برای دفع خیال نامحرمان و نااهلان کرده آمد .

دیگر سبب آن بود که هر که را در سخن ایشان به شرحی حاجت خواهد افتاد ، اولیتر آن که به سخن ایشان نگردد و باز شرح دهد .
 دیگر سبب آن بود که اولیاء مختلف اند : بعضی اهل معرفت اند و بعضی اهل

۱ - «م» : احادیث .
 ۲ - «م» : صلوات الله ،
 ۳ - «ن» و «ه» :